

Yığı - Yoqlavlar / Ağıtlar"

Ağlama-ağıt (veya mersiye) aslında matem şarkılarından ibaret olup, onlar bir kişi vefat ettiğinde veya ölümünden sonra hatırlandığında, bir hatırlama merasimi yapılırken söylenir. Ağıt ve mersiye'nin icatçısı esasen analardır. Merhumun anası, kardeşleri, ailesi, hanımı ve çocukları tarafından söylenir. Taziye'ye gelen hanımlar okuyucuya eşlik ederler. Buna matem tiyatrosu desek de olur. Genellikle Avrupalı edebiyatçılar eski Yunanlıların eski tiyatro eserlerindeki solist-bahşı ile koronun söyleyişinde büyük bir sanat var, diye hayret ederler. Türkistan'da insanların grup hâlinde yaşamaya başladığı ve ölmeye başladığı devirden bugüne kadar onların hayrete düştüğü işte bu sanat var: Bu bir kişinin merhuma ağıt yakması ve toplananların ona katılıp eşlik etmesi, bir üzüntünün bin üzüntü şekline girmesi, insanların üzüntüde birleşmesi sanattır.

Ölim qursm edâ qıldı,
Yüreklerim zede qıldı.
Zede qılmay nime qıldı,
Mehribanlardan cüda qıldı.

Eşikler aldı çiye'dir,
Çiye'ye yanı'm tiye'dir.
Oltırıp anamni yadlasam,
Yürekler bağrım küye'dir.

Biz özellikle ağıtlardan örnekleri daha çok verdik. Çünkü, bu matem şarkılarında Türkistan halkının tarihi, kaygısı-elemi, faciaları ifade edildiği gibi, onun gayet samimi, öz kardeşine, aile üyelerine olan sınırsız sevgi ve hatıra ile dolu geniş gönlü de aksetmiş. Öyle milletler var ki, anasını babasını terk etmiş, öldüğünde ölüsünü gömmeye bile gitmez, telgraf çekmekle yetinir. İnsanlık böyle dehşetli bir devirde yaşarken, Türk insanının da başka milletlerin tesirinde kaldığı bir zamanda, bunun gibi Türk millî geleneğine, millî birliğine hizmet edecek âdetleri güçlendirmek gerekiyor.

Ağıtlar, mersiyeler bundan bin beş yüz yıl önceki âbidelerde olduğu gibi, Kaşgarlı'da, sonraki şairlerin eserlerinde olduğu gibi, 20. yüzyılda halk şarkılarını içine alan her kitapta mevcuttur. Biz, bunların ikisinden parça aldık. Ama, denizden alınmış olan bu iki damla da Türkistan'ın gönlünün bin yıllık feryadını aksettirebilir.

Ölüm yolunu tuttu,
Yüreğimi zedeledi. .
Zedelemeyip ne etti,
Sevgililerden uzak etti.

Kapların önü vişne
Vişneye yanı'm değer
Oturup anamı hatırlasam,
Ciğerim bağrım yanar.

Köçeme-köçe yüremen,
Heç qaysı köçe gülzar emes.
Siznin feriştedey cemalifiizge,
Heç kim biznindek zâr emes.

Eksem bitmes meydanım, anam,
Çağırsam kelmes mehmanım, anam,
Keçesi sırdaşım, anam,
Kündüzige yoldaşım, anam.

Baralmaymen üyinizge,
Çıqalmaymen törünüzge.
Çıqqanımda törünüzge,
Kıralmaymen gorifüzge.

Tut yağaçdey meveli, anam,
Qayrağaçdey sâyeli, anam,
Mevesiden yeğenim, anam,
Sâyeside yatgenim, anam.

Qara mazar endedir,
Tupraqlari meydedir.
Mehriban anamdan ayrıldım,
Endi körmaq qaydadır.

Ayazlık kün aylangen, anam,
Bulutlık kün büredgen, anam,
Kündüzi kelgen mehmanni,
Han töredey kütgen, anam.
Keçesi kelgen mehmanni,
Kündüzgidey kütgen, anam!

At başıdey yüreğim
Qoy başıdey qalmadı.
Qoy başıçe yüreğim,
Qorğashindey qalmadı.

Beqasem torafüz barmidi,
Yeninin ağzı tarmidi.
Sizden bizni
Hudâyim cüda qıldı,
Qayğurmas künimiz barmidi.

Boz torğaylar bolsaniz-çi,
Bosağamızge qonsaniz-çi.
Bozlebler qaldı üç kızınız,
Hâlıden haber alsafiiz-çi.

Zarğaldaqlar bolsaniz-çi,
Serheremge qonsaniz-çi.
Sarğayıb qaptı üçte munlığingiz,
Hâlıden haber alsafiiz-çi.

Hâlimni bilgen hâldânım, anam,
Derdimni bilgen tabibim, anam.
Boş bellerimni bağlagen, anam,
Ebgar yüregimni avlagen, anam.

Sokak sokak gezerim,
Hiç bir sokak gülzar değıl.
Sizin melek gibi cemalinize
Hiç kimse bizim gibi düşkün değıl.

Eksem bitmez meydanım, anam,
Çağırsam gelmez konuğum, anam,
Gecelen sırdaşım, anam,
Gündüzleri yoldaşım, anam.

Varamam evinize
Çıkamam baş köşenize
Çıkınca baş köşenize
Giremem mezarınıza.

Dost ağacı gibi meyveli, anam,
Söğüt gibi, gölgeli, anam,
Meyvesinden yediğim, anam,
Gölgesinde yattığım, anam.

Kara mezar ondadır
Topraklan ufak ufaktır
Mihriban anamdan aynldım,
Şimdi görmek nerededir.

Ayazlı gün dolanan anam,
Bulutlu gün burulan anam,
Gündüz gelen misafiri,
Han oğlu gibi bekleyen, anam.
Gece gelen misafiri,
Gündüzkü gibi bekleyen, anam!

At başı gibi yüreğim,
Koyun başı kadar kalmadı,
Koyun başı kadar yüreğim,
Kurşun kadar kalmadı.

İpekten giysiniz var mıydı,
Yeninizin ağzı dar mıydı.
Sizden bizi Tann 'm ayırdı,
Kaygısız günümüz var mıydı.

Boz turgaylar olsanız ya,
Eşiğimize konsanız ya,
Ağlayıp kaldı üç kızınız,
Hâlınden haber alsanız ya.

Kanarya olsanız ya,
Başucumam konsanız ya,
Saranp kaldı üç kederliniz,
Halinden haber alsanız ya.

Hâlimi bilen hâldaşım anam,
Derdimi bilen tabibim anam.
Boş bellerimi bağlamış anam,
Çaresiz yüreğimi avlamış anam.

Yahşi künimde saltanatlık, anam,
Yaman künimde himâyetlik, anam.

Anam ediler menin beğrı bütünim,
Anamdan aynlıb çıqdı tütünim.
Anam ediler bağı ârâmim,
Anamdan aynlıb çıqdı fiğânim.

Çinmidi, yalğanmidi
Çinni piyâle singeni.
Çin bolgange ohşaydı,
Ka'bem anamnift ölgeni.

Çaqırsam çarbağ içinde barmısız,
Bir tavaq alma içinde narmısız.

Aylar qıyaleb batarmi,
Altın hem yerde yatarmi.
Altın siyaq mehriban anam,
Qara bir yerde yatarmi.

Qanı menin küygenim,
Küygenler bilen ölgenim.
Yanınızge hücreler salıb,
Pâsbânımız bolgenim.

Zarğaldaq uçar say bilen,
İmaret biter, lây bilen.
Sizden kalgen künim ne bolar,
Öter âhu vay bilen.

Havadegi kırq yulduz,
Havaleb ketdi batgeni.
Şunday erzende anam,
Qıyamet ketdiler yatgeni.

Qıyamet qaçan boladi,
Peymânem qaçan toladi.
Menin peymânem tolğunçe,
Qıyın işler boladi.

Oyme behmel qırğağım,
Oğıldan yoqdır tuyağım.
Qızillar behmel qırğağım,
Qızdan hem yoqdır çırağım.

Oltırge ornım orınsız,
Yürge yolım onnsız.
Qanı menin küygenim,
Küygen bilen ölgenim.

Yandım-e desem çoğım yoq,
Küydim-e desem külüm yoq.
Ay tsam elemim aşadı,
Öpkem qazandey taşadı.

İyi günümde saltanatlı anam,
Yaman günümde himayeli anam.

Anam idi benim bağı bütünüm,
Anamdan ayrılınca çıktı dumanım.
Anam idi cennet bağı,
Anamdan ayrılınca çıktı figanım.

Gerçek miydi, yalan mıydı,
Çini fincanın kırıldığı.
Gerçek olmuşa benzer,
Kâbem anamın öldüğü.

Çağırsam avlu içinde var mısınız,
Bir tabak elma içinde nar mısınız.

Aylar yamaçtan batar mı,
Altında yerde yatar mı.
Altından mihriban, anam,
Kara yerde yatar mı ?

Hani benim yandığım,
Yana yana öldüğüm.
Yanınıza hücreler yapıp
Bekçisi olduğum.

San asma uçar çayda,
İmaret biter çamur ile,
Sizden kalan günüm ne olur,
Geçer âhu zar ile.

Havadaki kırk yıldız,
Havalanıp gitti batmaya.
Böyle canım anam,
Kıyamete dek gitti yatmaya.

Kıyamet ne zaman olacak,
Kadehim ne zaman dolacak.
Benim kadehim dolunca,
Sonra işler olacak.

İpek işlemeli yakam,
Oğuldan yoktur ayağım.
Altın ipek yakam,
Kızdan da yoktur ışığım.

Oturduğum yerim yersiz,
Yürüdüğüm yolum yersiz,
Hani benim yandığım,
Yana yana öldüğüm?

Yandım desem közüm yok,
Yakıldım desem külüm yok.
Söylesen elemim aşar,
Öfkem kazan gibi taşar.

Canım anam yadımge tüşse,
Elemim undan aşadı.

Yüreğim küyib keledi neriden,
Bir haber barmı anamnifi şeluiden.
Bir haber bolsaydı anamnifi şehrinden,
Men keçerdim bu dünyanifi bahriden.

Küymegen canım barmıdı,
Parçalar canım qanmıdı.
Parçalarr canım qamni,
Suvlarge yuvdım ketmedi.
Peşânemnift şorige,
Baltalar ursam batmadı.

Eyri tağdey aylançım, anam,
Süriler tağdey süyençim, anam.
Süri-süri tağlarge
Süyenib turgim keledi.
Mehriban anamni yadlasem
Kündeler körgim keledi.

Qar yağmagen üçek yoq,
Dağlanmagen yürek yoq, vay balam!
Eyvannifi orasıya
Balalarımın seresi, vay balam!
Baqqmemnin bağbani.
Üyginemrütt sultani.

Boz üyimni boşatıb ketgen, balam,
Anasını qaqşatıb ketgen, balam.
Bağın bağbansız bolmagey, dost-yarım,
Üyin sultansız bolmagey, dost-yarım.
Tahti revanim, balam,
Mülki cehanım, balam.

Heç kim ayrılmağey qozısıdan, qoyıdan,
Men ayrıldım yağızgine serimden.
Beşikleri çınarmi,
Yaqaları sedef düymemi.
Kiygenleri öziğe yaraşgen, vay balam,
Qatarıdan hatâ bölgen, vay balam.
Cöreleriden cüda bölgen, vay balam.

Yoldaşları aldıda,
Şirin-şeker sözi kalgen.
Yürek yağım, vay balam,
Derdge dermanım, vay balam!

Belend tağlar başını
Sen üçün pestge saldılar.
Belend tağlar ortası,
Balalarımın seresi, balam!

Canım anam yadıma düşse,
Kederim ondan aşar.

Yüreğim yanıp gider ateşinden,
Bir haber var mı anamın şehrinden?
Bir haber olsaydı anamın şehrinden,
Ben geçerdim bu dünyanın denizinden.

Yanmamış canım var mıydı,
İpekliler canım kan mıydı,
ipeklilerde canım kanını,
Sularla yıkadım gitmez.
Alnımın kara yazısına
Baltalar vursan batmaz.

Ayrı dağdan seyranım anam
Sürülür dağ gibi dayanağım, anam.
Sıra sıra dağlarda
Dayanıp durasım gelir.
Mihriban anamı hatırlasam
Her gün göresim gelir.

Kar yağmayan tepe yok
Dağlanmamış yürek yok, vay yavrum!
Eyvannın tepesi
Yavrularımın körpesi, vay yavrum!
Bağcığımın bağbani,
Evceğizimin sultanı.

Boz evimi boşaltıp gitmiş, yavrum,
Anasını kurutup gitmiş, yavrum.
Bağın bağbansız olmayacak dost yârim,
Evin sultansız olmayacak dost yârim.
Tahtırevanım yavrum,
Dünya malım yavrum.

Hiç kimse ayrılmayacak kuzusundan, koyunundan,
Bir tek ben ayrıldım yalnız aslanımdan.
Beşiği çınar mı,
Yakası sedef düğme mi?
Giydiği kendisine yakışmış, vay yavrum,
Katarında hata olmuş, vay yavrum.
Aşkdaşlarımdan ayrılmış, vay yavrum.

Yoldaşlarının yanında,
Şirin şeker sözü kalmış.
Yürek yağım, vay yavrum,
Derde dermanım, vay yavrum.

Yüce dağlar başını,
Senin için aşağı ettiler.
Yüce dağlar ortası,
Yavrularımın körpesi, yavrum!

Qara közi mercanım
Her bir sözi şeker balım!
Öz maqsadige yetalmagen,
Çemen gülzarlarde oynalmagen.

Heç kimnifi üyi boşab qalmagey,
Heç kim öz seriden ayrılmagey.
Tahta köpir üstiden ötalmagen,
Bu ölümün devasmi tapalmagen, balam!

Hat bitib hâme yubarey,
Senin oşa mekâninge.
Sen alıb yaşını tök,
Menin nâle-fiğânımge.

Keçe-kündüz yığlamaqdın,
Bölek iş yoqdur mene.
Bu menin yığlagenimdi,
Kim barıb aytur sene.

Gül tegide olırgan
Güldek anamge bu selâm.
Bu selâm barmaydımı
U selâm kelmeydimi?

Beğrı taş, köfli qattıqnı
Körgisi kelmeydimi?

Anam bar edi egiz bağdey,
Atam bar edi egiz tağdey.
Her bir sözi sarığ yağdey,
Ölim sindirdi boynımı.

Atan ölse egiz tağın külerken,
Anan ölse egiz bağın qururken.

Oarani saldıft basımge
Zeherni qoydıft aşımge,
Sarığ romal qolımde/
Sarğayıb qaldım yolında.
Çara romal qolımda,
Qarablar qaldım yolında.

Mingen atın topıçaq,

Yalı, dümi bir qucaq.
Sizden kalgen balalar
Kimgə bolar yalınçaq.

Ey felek, cerhin buzulsın,

Kimge hâr etdin meni.
Meyli barnı meyli yoqqa
İntizar etdin meni.

Kara gözü mercanım,
Her bir sözü şeker balım!
Kendi maksadına yetememiş,
Çimende gülzarda oynayamamış.

Hiç kimsenin evi boşalıp kalmasın,
Hiç kimse kendi aslanından ayrılmasın.
Tahta köprü üstünden keçememiş,
Bu ölümün çaresini bulamamış, yavrum!

*

Yazıp mektup göndereyim,
Senin o mekânına.
Sen alıp yaş dök,
Benim feryat figanıma.

Gece gündüz ağlamaktan,
Başka iş yoktur bana.
Bu benim ağladığımı,
Kim gidip söyler sana.

Gül dibine oturmuş,
Gül gibi anama bu selam.
Bu selam varmaz mı ?
O selam gelmez mi?

Bağrı taş gönlü katıyı
Güresi gelmez mi?

Anam var idi koca bağ gibi,
Babam var idi yüce dağ gibi,
Her bir sözü ter ey ağ gibi,
Ölüm бүktü boynumu.

Baban ölse yüce dağın yıkılmış,
Anan ölse koca bağın kururmuş.

Karayı saldın başıma,
Zehri koydun aşıma,
Sarı yaşmak elimde,
Sarıp kaldım yolunda.
Kara yaşmak elimde,
Kararıp kaldım yolunda.

Bindiğin atın küheylan,

Yelesi, kuyruğu bir kucak
Sizden kalan yavrular,
Kime olur yalvaracak.

Ey felek çarkın bozulsun,

Kime hor ettin beni.
Bazen vara bazen yoğa
Beklettin beni.

Ataklar, analılar,
Yolda meşreb oynarlar.
Atasızlar, anasızlar,
Devarni tegide yıglaşar.

Abdurahmanım kelür,
Üylerge mehmanım kelür.
Bayagi ötgen künimge,
Endi püşeymanım kelür.

Bedevâyü berahm,
Gunçem, gülümni üzdi.
Bemehel kelgen ölüm,
Hânümammni buzdi.

Aq edi bileklerim,
Köp edi tileklerim.
Tileklerimge yatalmay,
Qayrıldı bileklerim.

Sen menin canım edin,
Aysultarım, balam!
Taht üze hanım edin,
Aysultanım, balam.

Bir aceb gunçe edin,
Açılmayın urdı hazan.
Endi men dağın çekey,
Aysultanım, balam.

Neyleyin, qara közinni
Sağınıb, qozım, seni.
Tahta tabutlar sene,
Tahti revan boldı, balam.

Derdi hasretinde qaldım,
Aysultanım, balam.
Şâd bolıb beşgine kün,
Dünyada yürälmadifi.

Yüreğinde ketdi arman,
Aysultanım, balam.
Kâşki senden burunraq,
Bolğay edim hâksâr.
Hâk boldı gülbedenift
Aysultanım, balam.

Otın tüşdi yüregimge,
Çaqınb alsam bolmas.
Endi seni tapalmaymen
Endi seni körüb bolmas.
Aysultanım, balam.

Analılar babahılar,
Yolda zevkle oynarlar
Anasızlar, babasızlar
Duvar dibinde ağlarlar.

Abdurrahman 'im gelir,
Evlere misafirim gelir.
Önceki geçmiş günümge,
Şimdi pişmanlığım gelir.

Çaresiz acımasız,
Gonca gülümü kopardı.
Zamansız gelen ölüm,
Evimi barkımı yıktı.

Ak idi bileklerin,
Çok idi dileklerim.
Dileklerime yetmeyince,
Büküldü bileklerim.

Sen benim canım idin,
Ay sultanım, yavrum!
Taht üstünde canım idin,
Ay sultanım, yavrum.

Bir acep gonca idin,
Açılmadan vurdu hazan.
Şimdi ben derdini çekeyim,
Ay sultanım, yavrum.

Neyleyeyim, kara gözünü
Özleyerek kuzum seni.
Tahta tabutlar sana,
Tahturevan oldu, yavrum.

Derd ü hasretine kaldım,
Ay sultanım, yavrum
Şâd olup hepsi beş gün
Dünyada yürüyemedin.

Yüreğinde gitti arzu, ,
Ay sultanım, yavrum. ,
Keşke senden daha önce
Olaydım yerle bir,
Toprak oldu gülbedenin -
Ay sultanım, yavrum.

Ateşin düştü yüreğime,
Çağırabilsem olmaz.
Şimdi seni bulamam,
Şimdi seni göremem,
Ay sultanım, yavrum.

Qulaq urib quruq ketgen, vay mamam,
Bala baqıb huzurını körmegen, vay mamam.
Bahamin yamğırdey yağıb ötgen, vay mamam,
Pâdşânıfl qoşınidey qonıb ötgen, vay mamam.

Bel bağlaymen pötesiz,
Qenday baqamen atasız.
Aq, aqqıne qozılar,
Yaylav otı tileydi.
Yetim qalgen balalar
Ata könli tileydi.
Vay üyim ve künim, ve devran..

Hatını:

Arğumaq edi mingeni
Kirevke edi kiygeni.
Mahsı kiydi savurdan,
Öte berdi devürden.
Çayqalıb yengin teşledi.
Beşgine kün devriğe,
Oltırmay külgi başladı.
Aq buğdaynıfı nanını,
Yapmas edim erinib,
Bul künimnıfı devride,
İşşek qoynın goştını
Yemes edim cerikib.
Havlımda bazar yürğüzdi,
Dest parçası yaman deb.
Buhara parçası kiygizdi,
Törimden ayna karatdı.
Tal tarağı yaman deb,
Şemşâd tarağ taratdı.
Mingen atıfı kökmidi,
Kökbedesi yoqmıdı.
Balaların munğay tırıb
Heç armanıfı yoqmıdı.

Anası:

Bileğim sındı seriden,
Çınarımdan aynlıb.
Yüreğim çıqdı qapıdan,
Şunqarımdan ayrılıb.
Bulturğı yılı şu künde,
İpek edi örmeğim,
Çınarımdan aynlıb
Yığı boldı ermeğim.
Ten-ten çınar tefi çıkar,
Tepsingen atdan ter çıkar.
Tenqurların kelgende,

Boyun eğmiş kuruyup gitmiş, vay anam,
Çocuk büyütüp sefasını sürmemiş, vay anam.
Yaz yağmuru gibi yağıp geçmiş, vay anam.
Padişahın askeri gibi konup göçmüş, vay anam.

Bel bağlarım kuşaksız
Nasıl bakarım atasız.
Ak, apak kuzular,
Yayla otu diler.
Yetim kalan yavrular,
Baba gönlü diler.
Vay evim, vay günüm, vay devran...

Hanımı:

Argumak idi bindiği¹
Yelek idi giydiği.
Çizme giydi samurdan,
Geçiriverdi ipek örtüden,
Çalkalayıp yenini savurdu.
Beş gün devrine,
Oturmadan eğlence başladı.
Ak buğdayın ekmeğini,
Yapmaz idim erinip,
Bol günüm zamanında,
Şişek koyunun etini,
Yemez idim yadırgayıp.
Havlumda pazar kurdurdu,
Çöl feracesi yaman diye,
Buhara feracesi giydirdi.
Baş köşemden ayna gösterdi,
Dal tarağı yaman diye,
Şimşat tarak tarattı.
Bindiğin atın gök müydü?
Gökbaş otu yok muydu?
Çocuklarını bunalıtmışsın,
Hiç arzun yok muydu?

Annesi:

Bileğim kırıldı bir yandan,
Çınarımdan ayrılmışım.
Yüreğim oynadı yerinden,
Şahinimden ayrılmışım.
Geçen yıl bu günde,
İpek idi tezgahım.
Çınarımdan ayrılınca,
Ağlama oldu işim.
Denk denk çınar denk çıkar,
Tepinen attan ter çıkar.
Yaşutların gelince,

(1) Beyzade ölmüş, onun güzel bir atı vardı. Dostları, annesi, hanımı, kız kardeşi, yengesi **atı** koşumlayıp, yiğitin giysilerini ata atıp, *ati* kazığa bağlarlar. Atın etrafında dolanıp, ata bakarak yiğitin yaptığı işleri, güzelliğini söyleyip ağlarlar. O zaman atın gözünden yaş gelir. Kısacası, atın etrafında yas tutarlar.

Ten salıb üyden kim çıxar.
Qara bir neyze uşatdim,
Kelbetin yerge töşetdim.
Sırlı bir neyze uşatdim
Sümbetin yerge töşetdim.

Apasi:

Qapqağın tapsen açakör,
Hayran qalgur qattıq yer,
Qara yerde halqa yoq.
Apasi küysin otıge.
Qara yernin bağnda
Tenesi yatar, canı yoq.
Çaraynanın közide
Apasi küysin otıge.
Çarh urgen mirza özidir
Gül aynanın közidir.
Ölgenge maqtab aytmayın,
Aytuvli mirza özidir.
Atlarge minse aynadey,
Yerlerde yürse neyzedey,
Manlayda tuqqan hülkerdey,
Apasi küysin, aynamnin,
Qantarıb qoygen tulpardey.

Sifilisi:

Qamçısını qay urdı,
Elden haqın ay irdi.
Qazıqdan atnı qaçırdık,
Ellerden atını öçirdik.
Çarşı belbağ belide,
Körinmeydi elide.
Mingen atın alma köz
Alma közni mingende,
Tegdimiken yaman köz.
Suqsur edi, suq tegdi,
Yügürük edi, oq tegdi.
Qamaklar saldım köllerge
Derekler saldım ellerge,
Qarmağım suvge batmadı,
Deregim elge ötmedi.
Eşikler aldı gülheyr,
Mevesi yoqdur beheyir,
Sifilisi ölsin aynamnin.

Balalarını munğaytırıb,

Bu işinge kim qâyıl.
Eşikler aldı zığırdır,
Zığırni dulce cübirdi.

Toy qılamen değeni

Yamamge buyurdi.
Sandığımnın sırtı edi,
Aq yüzümnin nuru edi.

Denk olup evden kim çıkar?
Kara bir süngü kırdım,
Heybetini yere döşetdim.
Sırlı bir süngü kırdım,
Boynunu yere döşetdim.

Ablası:

Kapağını bulsan aç yâr,
Hayrete düşürür katı yer,
Kara yerde halka yok.
Ablası yansın ateşine,
Kara yerin bağrında,
Bedeni yatar, canı yok.
Ala aynanın gözünde,
Ablası yansın ateşine.
Feleğin vurduğu yiğidin özüdür,
Gül aynanın gözüdür.
Ölene övgü düzmeyin,
Meşhur'yiğidin özüdür.
Atların binse ayna gibi,
Yerde yürse mızrak gibi,
Alında doğmuş Ülker gibi,
Ablası yansın canının,
Binicisiz kalmış küheylan gibi.

Kız kardeşi:

Kamçısını kötü vurdu,
Elden hakkım ayırdı.
Bağından atı kaçırdık,
Ellerden adını düşürdük.
Çarsu kemer belinde,
Görünmez elinde,
Bindiği atı elma göz,
Elma göze binince,
Değdi mi ki kem göz?
Suna idi nazar değdi.
Yürük idi, ok değdi.
Olta attım göllere,
Haber saldım ellere,
Oltam suya batmadı,
Haberim ele ulaşmadı.
Kapı önü ebegümeci,
Meyvesi etmez hayır,
Kız kardeşi ölsün canımın.

Çocukların perişan,

Buna kim dayanır?
Kapı önü ketendir,
Keteni pula çevirdi.

Şenlik edeceğim derken,

Kötüsünü buyur etti.
Sandığının sim idi,
Ak yüzümün nuru idi.

Bolar-bolmas derd için
Botadey özin söndirdi,
Sifilisi ölsin, aynamnin.

Asılgende âsmânım,
Uçar bolsam qanatım,
Çarh urgende çerbağım,
Aylangende hayatım,
Qonar bolsa revatım,
Tartınmay kirer mekânım,
Sifilisi ölsin, aynamnin.

Qızğaldaqdey açılıb,
Yerlerge ziya bolgenim.
Bayçeçekdey açılıb,
Gülide hazan urgenim.
Navdade savuq çalgenim,
Bergide savuq urgenim.
Ekin cayde egilib,
Bir kâse suvdey tökilib,
Sifilisi ölsin, aynamnin.

Yengesi:

Qıyadan tuqqan qırq yulduz,
Qıyadey bardı batgeni,
Yengesi küysin nârımnin
Qıyamet bardı yatgeni.

Üyden tuqqan on yulduz,
Oynaqlay bardı batgeni.
Yengesi ölsin nârımnin,
U dünya bardı yatgeni.

U dünya barsan köp yatma
Aç ervah bilen söz qatma.
Aç ervah seni azdırar,
Üy-cayinden bezdirer.
Çhrlarge çıqıb qaraydı,
Qırqavuldan soraydı.
Qırqavul cevab bermese,
Arqanda qalgen balaların
Hırmange barıb yığlaydı.

Tamge qoygen nervandey,
Küreşge tüşgen palvandey,
Qoş ketmanni peşletdi,
Qoş navçeni işletdi.

Almamiken, narmiken,
Şu arada barmiken,
Keler küni barmiken.
Qara bir neyze talmiken
Heç bir yurtda barmiken?

Olur olmaz dert için,
Boduk gibi gözünü söndürdü.
Kız kardeşi ölsün, canımın!

Asılınca asumanım,
Uçar olsam kanadım,
Etrafında dolansam köşküm,
Dolanırken hayatım,
Konar olsa menzirim,
Çekinmeden girdiğim mekânım,
Kızkardeşi ölsün, canımın!

Lâle gibi açılıp açılıp,
Yerlere ışık olanım.
Bahar çiçeği gibi açılıp,
Gülüne soğuk vuranım.
Filizken ayaz çalanım,
Yaprağına soğuk vuranım.
Yüce yerde eğilmiş,
Bir kâse su gibi dökülmüş,
Kız kardeşi ölsün, canımın!

Yengesi:

Ufuktan doğan kırk yıldız,
Sönüp gitti batmaya.
Yengesi yansın ateşine,
Gitti kıyamete kadar yatmaya.

Evden doğan on yıldız,
Taptaze gitti batmaya.
Yengesi yansın ateşine,
Öbür dünyaya gitti yatmaya.

Öbür dünyaya varırsan çok yatma,
Aç ervah ile söz etme,
Aç ervah seni azdırır,
Yerinden yurdundan bezdirir.
Kırlara çıkıp bakar,
Kırgavuldan sorar,
Kırgavul hesap vermezse,
Arkanda kalan çocukların,
Harmana varıp ağlar.

Dama konan merdiven gibi,
Güreşe çıkan pehlivan gibi,
Çift kazmayı biletti,
Çifte hizmetkâr işletti.

Elma mı ki, nar mı ki,
Şurada var mı ki,
Geleceği gün var mı ki,
Kara bir süngü sapı mı ki,
Bir yerde var mı ki?

Şu yurtlarda bar bolsa,
Haberini tapgen barmiken.
Haberini tapgen bendege
Baylavde malı süyünçi,
Deregin tapgen bendege
Dârdagi tonı süyünçi.

Eşikler aldı qumğandır
Qumğanda qolin yuvgandır.
Balalarım qaytdı deb,
Zordan bir közin yumgandır.
Yengesi küysin, aynamnin.

Apasi:

Qurısm culnifi ıyraqı,
Sürilsin atnı tuyağı.
Taqıyeler tikdim gez ağız.
Apasi küysin otıge
Söyleşmedim bir ağız.

Kelib edim sağınb,
Altın bargek taqınb,
Apasi küysin, aynamnin,
Qanı bir senin turgenin
Üsti başm qaqmıb.

Zığırlar gülın teşledi,
Be vefa eken bu dünya
Kimge vefa eyledi.
Taqdirde bölgen sofı
Her bir bende öledi.

Qara bulut keledi -
Yamğırmiken, dolmiken?
Yüreğim qısıb baradı -
Anamnın derdi şulmiken?

Romalimni çuvatgin,
Yığlab qaldı ballarifi.
Nimeler endi qılamen,
Qaytıb kelib yupatgin.

*

Kökerib aqqan kök derya,
Kökeriş yede derdi bar.
Canım anam, garibim,
Armani ketmey derdi bar.

Saylarge bitgen sim terek,
Sim terekke suv gerek.
Oğıllarnın toyıda
Canım anam, sen gerek.

Bir ülkede var olsa,
Haberini alan var mı ki?
Haberini alan bendege,
Bağlık malı müjdelik. İzini
bulan bendege,
Askıdaki elbisesi müjdelik.

Kapılarının önünde ibrik,
İbrikte elini yıkayandır.
Yavrularım döndü diye,
Zorla bir gözünü yumandır.
Yengesi yansın, canımın!

Ablası:

Kırılısın örtüsünün tarağı,
Sürülsün atın ayağı,
Takkeler diktin ipek ağızlı.
Ablası yansın ateşine,
Söyleşmedim bir ağız.

Gelmiş idim arzulaytp,
Altın beşibirlik takınıp.
Ablası yansın, canımın,
Hani senin üstünü başını,
Düzeltip duranın.

Susamlar gülünü attı,
Vefasızmış bu dünya.
Kime vefa eyledi,
Taktirde olan budur.
Her bir kul ölür.

Kara bulut geliyor,
Yağmur mu ki, dolu mu ki?
Yüreğim daralıyor,
Anamnın derdi bu mu ki?

Yazmamı yazın,
Ağlayıp kaldı yavruların,
Şimdi ne yapayım?
Dönüp gelip avutun.

Göğeriş akan gök derya,
Göğeren yerde derdi var.
Canım anam, garibim,
İsteği olmuyor, derdi var.

* * *

Derelerde biten tel kavak,
Tel kavağa su gerek.
Oğıllarının düğününde
Canım anam gerek.

Âsmandegi bulutni
Yağmaydı hayal eyledim.
Canım, anam, garibim,
Ölmeydi hayal eyledim.

Ken köçeden ötmedik,
Kengeşimizge yetmedik.
Oylagenim oy boldı,
Saylagenim söz boldı;

Aqşam tüşimge kirgen
Garib anam, sen boldın.
Gariblernin içide
Benin anam garipti.
Ortaqlarnin içide
Qanday qıhb yürıbdı?!

* *

Şu yaqqa bargen şor qullar,
Anamge selâm denler.
Anam meni sorasa,
Ahvali ağır denler.

Uzaq yolu qunsm,
At tuyağı qunsa,
Ölimleri qurısın,
Sendek kişi çirişe.

*

Ağu saldin aşımge,
Qayğu saldin başımge.
Armanım atnın başıdey,
Hasretim saynın taşıdey.

Subhidemnın salqmı
Sındırdı gülün bergini.
Kimge aytıb yıǵlaym
Qoş balamnın derdini.

* * *

Suv keler taş üstide,
Asker telpek qaş üstide;
Anan oünb yıǵlaydı
Her küni aş üstide.

* * *

Tüle tunb çağırğan
Tavuqdan uluğ quş barmı?
Urmay-sökmey yıǵlatgen
Ölünden qattıq iş barmı?!

Asumandaki bulutu,
Yağmaz hayal ettim.
Canım anam, garibim,
Ölmez hayal ettim.

Geniş sokaktan geçmedik,
Meclisimize yetmedik,
Düşündüğüm iş oldu,
Seçtiğim söz oldu.

Akşam düşüme giren
Garip anam, sen oldun.
Gariplerin içinde,
Benim anam garipti,
Dostların içinde,
Ne yapacaktı?

* * *

0 yana giden bahtsız kullar:
Anama selam deyiniz.
Anam beni sorarsa,
Hâli yaman deyiniz,

Uzak yolu kurusun,
At ayağı kurursa,
Ölümleri kurusun,
Senin gibi biri çürürse.

* * *

Ağı saldin aşımge,
Kaygı saldin başımge,
Arzum atın başı gibi
Hasretim dere taşı gibi.

Seher vaktinin ayazı,
Kırdı gülün yaprağını.
Kime deyip ağlayayım,
Çifte yavrumun derdini.

Su gelir taş üstünde,
Asker kepi kaş üstünde,
Anan oturup ağlar,
Her gün aş üstünde.

Tazı kaldırıp çağırğan,
Tavuktan büyük kuş var mı?
Vurup kırmadan ağlatan,
Ölünden katı iş var mı?

Bir gora el edik,
Çalqıb yatgen qol edik.
Şamaal kelib öpledi,
Bir gorava elimni
Ölim kelib sapladı.

Eşik aldı şeftali,
Uçıb qonadi kepteri;
Ağacanim gonga
Mermerden qoyay taşını.
Yaşı yaşımın teng edi,
Sanablar yürey yasını,
Qaysı bağdan keledi
Şerşerenin avazesi.
Qulağımdan ketmeydi
Yastıqda qılgen nâlişi.

Suv keledi say bilen,
Aqavası lay bilen.
Endi künim ötedi,
Her küni vay-vay bilen.

Tüyeler yatar aydında,
Çüdeleri boynıda.
Altmış yetti yaşımda
Better canım qıynavda.

*Bir köpre el idik,
Çalkalanan göl idik.
Rüzgâr gelip uğuldadı,
Bir kuru elimi,
Ölüm gelip yok etti.*

*Kapı önü şeftali,
Uçar konar güvercini,
Ağabeyimin mezarının,
Mermerden koyayım taşını.
Yaşı yaşıma denk idi,
Sayıvereyim yaşını.
Hangi bağdan gelir,
Şelalenin şırıltısı,
Kulağımdan gitmez,
Yastıktaki iniltisi.*

** * **

*Su gelir çay ile,
Akarı çamur ile,
Şimdi günüm geçer,
Her gün ah u vay ile.*

** * **

*Develer yatar aydında,
Çanları boynunda.
Altmış yedi yaşımda,
Beter canım azapta.*

